

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VEREENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN
DE KENNIS DER GESCHIEDENIS VAN UTRECHT EN OMSTREKEN

20 JANUARI
1947

ONDER REDACTIE VAN:
G. A. EVERS

20e JAARGANG
Nº 1

UITGAVE DER VEREENIGING. ADRES: VAN SPEIJKSTRAAT 20

DICHTERSWONINGEN TE UTRECHT.

VI. Jacobus Bellamy.

B27217

Op 19 Maart 1782 doet de gewezen bakkersknecht Jacobus Bellamy (1757—1786) zijn intrede te Utrecht om er op kosten van anderen academisch onderwijs te genieten en dus, wat voor een armen jongen vanzelf sprak, voor predikant te studeeren.

Hij geniet van zijn nieuwe omgeving. Verrukt schrijft hij na zijn eerste bijwoning van het stadsconcert, dat toen werd gegeven in het koor van de destijds nog bestaande Mariakerk:

„Ik ben hier op het concert geweest, maar dat geeft wat anders als in Vlissingen! Het wordt gehouden in een groote en prachtige muziekzaal; ik geloof dat er wel dertig dames en nog meer heeren waren. De muziek was heerlijk! Dit maakt ook nog een onderscheid; bij ons moeten de toehoorders, om redenen, in het donkere zitten; maar hier waren, behalve de losse kaarsen, nog drie groote kroonen, zooals er in de kerk hangen, die allen verlicht waren”.

Ook met zijn kamer, „gehuurd tegen 70 gl. in het jaar... minder was ze niet te bekomen”, is hij ingenomen:

„Ik ben hier zeer wel naar mijn genoegen; ik woon op eene achterkamer, die ruim en luchtig is; uit mijn venster kan ik verscheiden heerenhoven zien, die achter de huizen der burens zijn”. Deze kamer had hij gehuurd in den beddenwinkel van Teschenmaker op de Oudegracht nr. 198, bij de Gaardbrug, waar nu de firma Mobach is gevestigd. Hier kwamen de studenten „met gansche troepen” de trappen opstormen om den jongen dichter Zelandus, wiens verzen zij bewonderden, hartelijk te verwelkomen. Dadelijk nemen zij hem op in hun letterkundig studentengezelschap „Dulces ante omnia Musae”. Hij wordt er het middelpunt van een kring van literaire vrienden: Kinker, Rhijnvis Feith, Van Alphen, Van de Kastele, Cornelis van Lennep; later komt hierbij ook Van der Palm, den jonge predikant van Sint-Maartensdijk. Zij allen wilden onze letterkunde in nieuwe banen leiden. Van

hen leert Bellamy de groote Engelsche en Duitsche dichters nader kennen, maar hij geeft meer dan hij ontvangt: zijn rijk gemoed, frisschen geest, goeden smaak, zijn vroolijke luim en humor. Bellamy's voordracht van zijn verzen werd door allen, ook door Van der Palm, zeer geroemd.

Deze studenten waren vol geestdrift voor de patriotsche beweging, waarvan Utrecht toen het brandpunt was; ook Bellamy werd door hun vuur aangestoken. De patriotten wilden een algemeene volkswapening. In dezen geest wordt op 7 Februari 1783 de verwaarloosde Utrechtsche Stadsschutterij herschapen in een nieuw ingericht Genootschap voor Wapenhandel onder de zinspreuk Pro Patria et Libertate. Bij de oprichting spreekt Bellamy zijn patriotsche vrienden geestdriftig toe met een gedicht „Aan de Utrechtsche Burgeren”. Zelfs neemt hij deel aan hun exercities, die eerst in de stad werden gehouden op het plein van het Bisschopshof ter plaatse waar tot voor eenige jaren de bloemisterij van Van Lunteren was in de Servetstraat, later op het Sterrebosch, destijds nog een open veld. Zes nachten achtereen gaat Bellamy zelf op wacht, wat iets zegt voor een man als hij, die, hoewel fors van gestalte en van een verbluffende spierkracht, een zwakke gezondheid had en aanhoudend leed onder pijnen.

Opgetogen schrijft hij, onder den verschen indruk van het „op-trekken, gelijk marcheren en heldhaftig vuren” der burgers in het Sterrenbosch, aan zijn meisje, Francine Baane, te Vlissingen: „Dat ging alles te boven, het beste regiment kon het niet beter doen. Alle de officieren hebben een monteering aan, en de grenadiers zijn onderscheiden door een roode en witte pluim op den hoed. Zij hebben met granaaten geworpen, de tranen stonden in mijne oogen. In Utrecht moeten de vijanden van ons vaderland beschaamd worden, en zien dat wij geen gewapende slaven behoeven”.

Tegelijkertijd schrijft hij aan een vriend: „Verbeeld u een lichaam van meer dan driehonderd burgeren, allen met nieuwe geweeren en sabels gewapend. Verbeeld u deze burgers, in de geregeldste orde te zien vuuren, en alles te doen wat een welingerigt regiment zou kunnen doen, er waren duizenden aanschouwers! uit alle omliggende plaatsen waren menschen gekomen, om deze afvuuring te zien, ik was ontroerd — verrukt — geheel buiten mij zelve, groote God! zeide ik bij mij zelve, mogten alle de burgers van Nederland zoo geoefend en gewapend zijn!”

Na de zomervacantie van 1783 gaat Bellamy samenwonen met Quint Ondaatje, den Utrechtschen volksleider der patriotten. Hij betreft dan de „kleine voorkamer met bedstede” bij Hendrik van Renswoude, kruidenier in de L. Nieuwstraat, nr. 18, welk huis

in 1880 geheel verbouwd is. Vlak daarnaast, waar nu een drukkerij is gevestigd, woonde Prof. Sebaldus Rau, wiens huis Bellamy dikwijls zal hebben bezocht, want diens zoon Sebaldus Fulco, later hoogleeraar te Leiden, was zijn zeer intieme vriend.

Onder Ondaatje dwingen de democraten te Utrecht de aristocratische regeering tot aftreden, 17 Oct. 1784 krijgt de stad haar volledig patriotsch bestuur. Bellamy's belangstelling in de beweging is dan reeds afgenomen, maar niet die in de literatuur, hij blijft zoeken naar een nieuwe groote nationale kunst. In 1784 richt hij met zijn Utrechtsche vrienden het tijdschrift *De Poëtische Spectator* (1784—1786) op, dat zich uitsluitend op critiek toeleegde en fel tegen de dichtgenootschappen optrad.

Doch reeds begint de dood zich aan te kondigen, de pijnen verergeren en Bellamy gevoelt, dat hij niet lang meer zal leven. Een zware verkoudheid sloopt ten slotte dit jonge leven. Op 11 Maart 1786 sterft hij in de armen van een vriend, vier dagen later wordt hij 's avonds bij fakkellicht, zooals destijds bij deftige begrafenissen gebruik was, naar de Sint-Nicolaaskerk vervoerd. Vier koetsen en tal van studenten en burgers te voet volgden den lijkwagen. Niet alleen te Utrecht, maar door het geheele land maakte het vroegtijdig heengaan van dezen talentvollen jongen man diepen indruk.

Van Bellamy's gedichten is het meest bekend gebleven zijn aan het Zeeuwsche volksleven ontleende vertelling *Roosje*, dat in de meeste schoolbloemlezingen is opgenomen. Het ontstond door een afspraak van Bellamy met zijn vriend Rau om elk een gedicht van het sentimenteele genre te schrijven, Rau schreef toen de ridderromance *Eward en Elize*.

Bellamy's overige gedichten worden niet meer gelezen, zij zijn niet van blijvende schoonheid. Toch hebben zijn verzen door hun frischheid en losheid groote diensten bewezen aan de ontwikkeling der poëzie, want Bellamy brak met alle onnatuur en deftigheid. Bovenal heeft de *Poëtische Spectator* door zijn critieken grooten invloed ge oefend: dit tijdschrift werd de wegbe-reider voor ons voornaamste tijdschrift, *De Gids*.

In 1825 is aan de pilaar vóór Bellamy's graf in de Klaaskerk een witmarmeren gedenksteen met zwartmarmeren rand ingemetseld, welke tot opschrift draagt: Aan Bellamy, door eenige zijner Zeeuwsche landgenooten, studenten aan de Utrechtsche Hoogeschool. 1825.

Op 4 Aug. 1880 sprak Ds. L. Schouten te Utrecht in een brief aan Ds. Loeff te Dordrecht den wensch uit, dat in Bellamy's sterfhuis een kleine gedenksteen zou worden geplaatst.

Deze wensch is toen niet in vervulling gegaan, maar zou dit nog niet kunnen gebeuren?